

ՍՏԵՓԱՆԵՆՈՍ ԴԱՇՏԵՑԻ

ՈՏԱՆԱԻՈՐԵՐ ԶԱՆԱԶԱՆ ԲԱՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ ԵՄԱԴՐՈՒԱԾ

Տղադ զրկէ՛ աղալու,
Մեր հացը շատ աղ ունի.
Եղիբ օձի պէս խորագէտ,
Ողաւնիի պէս միամիտ:

Ասիկա աղալու երկանաքար է,
Կնկան գործ չէ, այլ էրիկ մարդու.
Մինչեւ ե՛րբ անխիղճ մտածումներով
Զիս ցաւէ ցաւ պիտի ձգէ:

Մեծատունը հիւանդ պառկած է,
Ժանդը կ'առնէ տապրակի մէջ կը պահէ,
Մեծ էշին հետ սէր կ'ընէ,
Զնոքէն բռնած հետը կը պարէ:

Բաժին կը փչէ, կարկուտը կը թափի,
Հին հագուստիս կը դնեն նոր կաքկտան.
Զգեստիս վերջին օրն է հասեր,
Ու նստեր լալով զայն կը կարեն:

Մարդոց կարգէն ինկած էր,
Մարդ այլեւ անոր գոյութիւնը չնշմարեց.
Փրկէ՛ (Տէ՛ր) հետզ ազուհաց ուտող
Հացընկեր մարդուն չարութենէն:

Բու այտերդ գեթիս ոտնակոխ րրին.
Պատերապմին մէջ ոտքը կ'արխինի.
Բու սուրը սիրտս մի՛ միւրէր,
Արիւնէս կ'րլլաս արիւնոտ:

Բեղի երկու կօշիկ չափմա՛,
Ու հագուստ մը որ ըլլայ լաւ կերպասով.
Ստեփանը քեզ կ'սիրէ,
Ու դեռ կ'ըսեն թէ ինչո՞ւ կը մաշի:

Առոյգ մագեր, առոյգ գէս,
Արտասուեմ որ ուռճանաս.
Մինչեւ ե՛րբ ինծի արիւն պիտի լացրնես,
Մէկ անգամէն ա՛ռ հոգիս:

Ես մէկ անհատ մըն եմ, եղակի եմ.
Կա՛մ առիծի պէս եմ, կա՛մ եղի.
Ոչ ոք թող չըսէ՝ մեղք չունիմ,
Ինչ մեղք որ ունինք՝ մեղմէ է:

Կին է առեր ու հանգիստին հրամեշտ է
տուեր (?).

Այդ կրակը զիս ալ կ'այրէ.
Մերտէս արիւն կը վազէ
Քանի ան զիս լքեր է:

Քանի՞ քաւես ինծի թուր,
Ծրթունքէդ նշան մը տուր ինծի.
Յետոյ, եթէ կ'ուզես,
Զիս առիւծին ու ինձին տուր:

Բախտը երբ ցողէ, գետն ի՞նչ է անոր քով.
Ոստքս աղերով ի՛ պետի մը վրայ չէ (?).
Երկինքը, ինչքան ալ պարծի,
Երկինք է, գետին չէ:

Ես մէկ միսն եմ, մէկ արիւնէ,
Մէկ կնիքմէ ու մէկ այր մարդէ:
Կ'ըլլանք մէկ հօտ մէկ հովիւ,
Եթէ Աստուած միացնէ:

Վեւին առջեւ ինչ կայ, — սէ.
Ինչ որ կալ դնէ մարդ, ան կը կասէ.
Իր տեղը սուտ խօսող մարդը
Դատարանին մէջ ի՞նչ կ'ըսէ:

Աղբատին հացը կանուխ տալու է .
Մոյլ մարդուն վարձք ինչո՞ւ տալ .
Աստուած չընէ որ մէկ կին մը
Երկու տան մէջ ոտք դնէ :

Առողջութիւնը քաղցր է , ցաւը դառն է .
Սիրտս այս ցաւէն դաճեացաւ .
Երկու այսպիսի դառնութիւն
Երբ մէկտեղուի , հիւանդութիւն կը
դառնայ :

Միշտ ժիր կեցի՛ր , արի եղի՛ր ,
Տունս լաւ եկո՛ւր ու լաւ գնա՛ .
Բարիին դէմ շատ մեղանչեցի
Եւ դիտ հիւանդ դգացի :

Տիւնին կպած կայ Ռէն .
Պատանքիդ կարը լաւ կարէ՛ .
Մարդ կայ որ բարիին համար կ'ըսէ՝
Ձեմ դիտեր ,
Բայց չարութիւն գործել լաւ կարող է :

Եթէ առիւծ չէ , ինձ է ան ,
Օտարինը չէ , իմս է :
Գիշերն ի բուն կը սպասեմ ,
Խղճա՛ դերիիս , ձայնէ՛ ինծի :

Տեսա՞ր դրացիներդ ի՞նչ չար են ,
Տեսա՞ր գերիին հետ ինչպէ՛ս վարուեցան .
Գանգատախառն արցունքներս
Աչքէս կը հոսին ինչպէս արիւն :

Մատաղ կ'ըլլամ ես դեռունին ,
Վասն դի դուն ճշմարիտ դիտուն ես .
Եթէ առերեսոյթ գիտուն մ'ըլլայիր ,
Խնդալով դէմս կ'եղլէիր :

Գէշ խօսքին ի՞նչ գին կուտան ,
Ուր ջուր չկայ , դուժման ի՞նչ ընէ .
Գիշեր ցերեկ քու կրակիդ մէջ
Կը խորովիմ , եւ ի՞նչ կը ստանամ :

Լոյսն է գոյնեւուն յարտարարը .
Ո՞րն է անոր աղբիւրը , ո՞րն է անոր
ակունքը :

Կ'ըսեն թէ մէկը քեզի ծուռ նայեցաւ ,
Ո՞րն է այն մթնցած աչքը :

Մթաղանձ երկնքէն կարկուտ կուգայ .
Ես իմ չապիկս կը կարկտեմ (?) :
Կ'ըսեն՝ Հացէս չկերար .
Եթէ առջեւս ըլլար , կ'ուսնէի :

Ձեռ ծուռ խօսքին ի՞նչ ըսեմ ,
Ուր որ դուռ չկայ , սեմ ի՞նչպէս կ'ըլլայ .
Երբ ամառը կ'անցնի եւ կալ չեմ ըրեր ,
Ձմեռ օրով ի՞նչ կասեմ :

Ստեփանը հօրը մէկ հատիկ դաւակն է .
Թշնամիդ թող միականի դառնայ .
Սիրելիս երբ կ'օրօրուի ,
Գերիին համար թանկագին քար մըն է :

Ան դուրսինն է , աս՝ տունին ,
Ան թող ձգեն , աս տանին .
Այն որուն լեզուն ուրիշ է և սիրտն ուրիշ ,
Աչակերտ է Սատանային :

Մեր արտերուն մէջ ցին շատ կայ ,
Գէշ մարդուն գլխուն շատ կացին թող
ի՞նչ :
Չարերն աշխարհիս մէջ եթէ օր մը ապրին ,
Կ'ըսեմ՝ Ափսո՛ս , շատ ապրեցան :

Երեսն ի՞նչ է , յատակն ի՞նչ ,
Մեր ջուրը հորի ջուր է :
Ի՞ր մեղքը ուրիշին վերագրողը ,
Ուր ալ տեսնես՝ խորովէ՛ :

Գոհար մըն է ան , թանկագին քար մըն է .
Երբեմն իմ վրաս նայածք մը ձյէ :
Ստեփանին օրն ու արեւը
Ան է միայն , ան միայն :

Սիրելիս սիրուն մարդու վայել է .
Սիրունը սիրուն մարդուն պէտք է տա :
Աչքս սոգեղը չտեսնէ ,
Հոգիս թող սիրունն առնէ :

Սիրոյ ժամը սիրուն պահ է,
Որ քեզ անոր սիրոյն մէջ կը պահէ:
Տղեկին երեսն է անախորժ,
Սիրունը պահէ՝ եթէ կրնաս:

Ման կուգամ սիրուն մ'իբր քնկեր
գտնելու,

Սիրունին սուանը կ'այլըի.
Տղեկին տէր չեմ ըլլար,
Սիրունին կ'ըլլամ գերի:

Ստեփան, է՛լ. սիրունը երեւցաւ (?),
Անոր սիրուն՝ հոգիս ելաւ:
Գէշ կատուն ինչո՞ւ կը պահես,
Սիրունը պահելն է լաւ:

Սիրունը միշտ սէր է սրտի,
Սիրով կուտայ սրտիս սէր.
Լեզուս միշտ անկեղծօրէն բաւա
լինչ որ իմ սրտիս մէջ կար:

Ի՞նչ ակու է (?), ի՞նչ կաղ է (?),
Կուտ չունիմ, ի՞նչ գայ աղալու.
Աստուած է միայն սրտագէտ,
Ստեփանը մարդոցմէ ի՞նչ կրնայ
թաղել (?):

Մանող եմ՝ բարակ մանող,
Հաստ խելքի բարակ աման.
Դո՛ւն քեզի բարեկամ եղիր,
Մի՛ րսեր թէ բոլորը բարեկամ են:

Թռչունները կ'իջնեն դիակին համար,
Ես սղեղին հաշիւ չեմ տար.
Երանի՛ թէ աղուորը սաւան չունենար,
Ու սղեղը հայելի:

Ծառը կ'աճի, չունչ չունի,
Ծառ հովիւ կայ որ չուն չունի.
Ով որ երկու կերպ կը խօսի,
Հողի չէ, չունչ միայն ունի:

Հաղուտի հակերու բռն մը ունիս,
Եկուր հասունը խակէն դատէ՛.

Լաւն ինկաւ, զէ՛ր կանդնեցա՛ւ,
Այս գիւղին ջուշահներէն:

Անուշ քողը անուշ շարէ է.
Նստէ՛ ակուքներդ անուշ շարէ՛.
Եթէ եղբորդ արեւը կը սիրես,
Թոս մը տամ, անո՛ւշ րրէ:

Մէկ մտքիս, մէկ կամքիս,
Մարդ փութելը կը տեսէ մէկ ամիս,
Ոտքեց գիս ան որ կ'ըսէր՝
Մէկ ոսկոր ենք մենք ու մէկ միս:

Լաւ է որ սեւահերը տան խարտեալին.
Լաւ կ'ինը տանդ զեղնէ ք.
Աստուած չընէ որ թշնամիդ
Սիրելիի մը պէս տունդ մտնէ:

Գու սիրող միշտ ինծի հետ էր,
Ինչո՞ւ ծուռ կը նայիս ինծի:
Ինչքան որ նախանձ կար՝ ծախեցի,
Հոգիիս բաժին առի սէր:

Ասիկա մեր պապերուն այգին է,
Գլխուս ցաւը գինիէն է.
Մեղքը որ մեզ դախաւն հանեց,
Արուին գործը չէ, էգինն է:

Քեզի գտիր աղուոր կին,
Աղուորը աղուորին ըլլալու է.
Սողոմի մեղքն է որ
Ղովտի կ'ինը աղէ արձան դարձուց:

Մին վերին է, մին՝ տակին.
Աշխարհս միակերպ չէ.
Աստուած չտայ երկու կին,
Եթէ պիտի տայ, թող տայ մէկ կին:

Ով մեղք չգործեց, մարդը ան է,
Մարիամը չէ, Մարթան է.
Ստուած չընէ որ մէկ կին
Երեք կամ չորս մարդ ունենայ:

Կամ Ծամբիւրս, կամ Արա.
Կամ սարկեցուր կամ գործէ:

Ալնիւ կերպիդ լոյսը միշտ
Գիշեր ցերեկ կամար կը կազմէ:

Երբ դուն կը դլորիս, Վերինը կուլայ.
Երէցը կ'ուտէ լաւ երէն:
Գէշ մարդերով աշխարհ լեցուեցաւ,
Տեղ չմնաց լաւերուն:

Շալ հագայ կապայիս տակէն՝
Կապանքէ ազատած ըլլալուս համար.
Փրկէ՛ կոյրէն, ճաղատէն,
Կաղէն ու կապոյտ աչքէն:

Տէ՛ր, զիս մի՛ յանձնէր ինկողին,
Ձար վարք մի՛ տար կողակցիս.
Բարիին մի՛ տար հին զոհստ,
Ոչ ալ չարին անկողին:

Հայրս կուգայ գիւղէն,
Օն աւրէ, Ի չինէ՛:
Լաւ մարդուն յարգանք չմնաց,
Ինչ յարգանք կայ՝ իշուն կուտան:

Ես ուրիշ եմ, ան ուրիշ,
Այս գիւղէն կ'երթամ ուրիշ գիւղ:
Գանգատ ունիմ ի՛մ ձեռքէս
Ուրիշէն ի՞նչ դանգատիմ:

Եթէ կ'ուղեմ ուրիշ գիւղ մը շինել,
Ուրիշէն ի՞նչ յոյս կրնամ ունենալ:

Շատ իշապան չեմ տեսած
Որ դանգատի իր էշէն:

Ալ գործելիք մեղք չկայ
Քան ինչ որ ցարդ գործեր եմ,
Սուտ խօսող մարդուն երեսին
Սեւ ածուխը քըսէ՛:

Լեղակ ունիմ Լահուի,
Լաւ նշենի, լաւ ուռի:
Ով որ իր սրտին խորէն կը փքանայ,
Դուն ալ փուք տուր, որ լաւ ուռենայ:

Ան մեր Զաղացքին նաչիւն է,
Բանն աշի է որ Ան չինէ:
Ով ուրիշին լալը կ'ուզէ,
Լացն անոր դադաղին վրայ կ'ըլլայ:

.....
.....

Տէրը չտա՛յ աղքատութիւն,
Ան մահուրէն ալ աւելի դառն է:
Երկու բաժակ գինիով լեցո՛ւր ու տո՛ւր,
Զըլլալիք բանը ինչո՞ւ կ'ըլլայ.
Եթէ Աստուած չաբաթը դոնէ հաց մը
տար ինծի,
Ես այսպէս դառն ինչո՞ւ լայի: